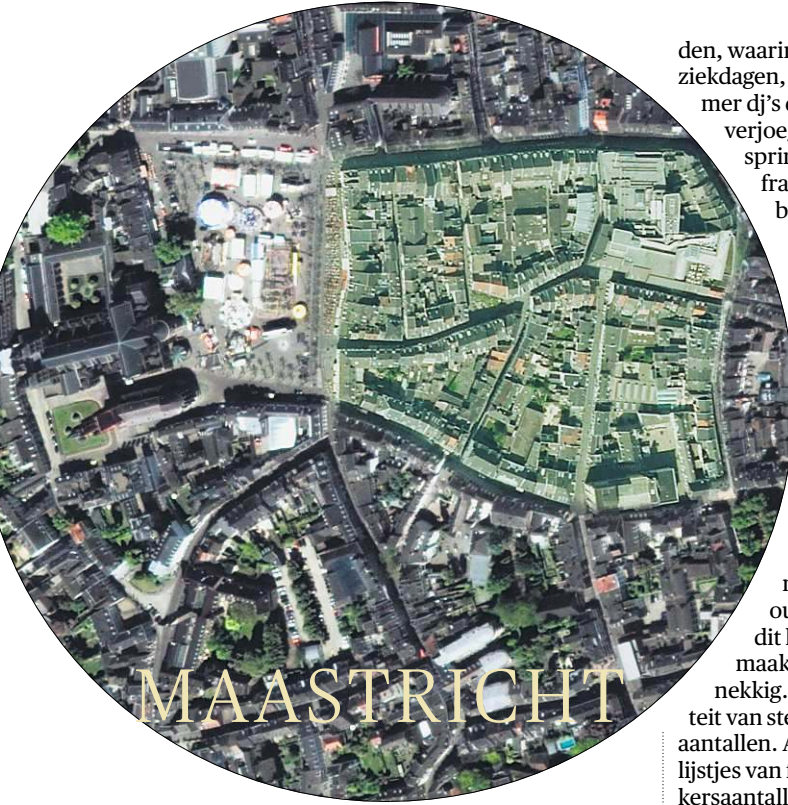

De stad bloeit niet van evenementen

De TROS Muziekdagen, biertapfietsen en een outletcenter. Evenementen zijn het nieuwe tolheffen. Maar dan wordt de oude binnenstad onbewoonbaar, ondervindt *Marente de Moor*.

Vorig jaar, vlak na carnaval, verhuisde ik naar Maastricht. Uit mijn raam zag ik de Maas, die zich samen met treinen vol uitgeputte feestvierders voortsleepte naar het noorden, een verlaten brouwerij, fabriekspijpen zonder rook en de oudste brug van Nederland, waarop een man in berenpak zich stond uit te rekken. Ik wist toen nog niet dat deze binnenstad slechts een kort uitslapen was gegund, dat de aw brökg, de brug, zich tot de winter zou onderwerpen aan een grotere, maar veel minder bonte toestroom recreanten. Hier, aan de andere kant van het water, werden ze opgewacht door de bourgondische beloften van horeca en stadsbestuur. Er stond zuurvlees klaar en de koninklijke harmonie, je kon met scheepjes naar de Pietersberg en kaarsjes branden voor de Sterre der Zee en dat was mooi, maar nog niet alles. Al met Koningsdag, die op de Maasoe-ver drie dagen duurde, bleek dat deze gemeente gul was met vergunningen. Bessens Evenementen Service BV bouwde op, brak af, bouwde op. Wielrenners en samenlopers, amateurs en profs werden oorverdovend bij geluisterd. Er waren soapacteurs van Filikken Maastricht, die zich lieten toeuichenen alsof ze de stad hadden bevrijd. De koning kwam langs en de ex van de burgemeester dompelde de Markt onder in de glamour van RTL4. En dankzij het bordkartonnen Venetiaanse decor, dat André Rieu heel juli op het Vrijthof liet staan, konden de bewoners wennen aan die andere door toerisme geteisterde stad. Deze 'Cultuurzomer' duurde vier maanden, waarin de decibellen van de Tros Muziekdagen, Dancetour, Bruis en de Summer d's de ratten uit de vestingmuren verjoegen. De studenten kregen springkussens en drumbands, de frambozenrode pantalons bubbels en beats, Frogerfans hun Mokum aan de Maas. De bewoners kregen soms een brief waarin werd aangekondigd dat het weer eens heel gezellig ging worden in hun buurt. Toen ik mijn bezwaren uitte voor de gemeenteraad werd me verweten dat ik een dode stad verlangde boven een levendige. Maar welk leven brengen evenementen? Het idee, dat steden regelmatig gereanimeerd moeten worden, is zo oud als Milete. De overtuiging dat dit lukt met georganiseerd vermaak, is tamelijk nieuw. En hardnekkig. In de discussie over de kwaliteit van steden domineren de bezoekersaantallen. Amsterdam zakt en stijgt op de lijstjes van favoriete steden, maar bezoekersaantallen dalen nooit meer. Wim Pijbes riep op tot een Deltaplan Toeristisch Amsterdam, maar vond dat de bewoners zich ook wel eens wat charmanter mochten gedragen. Charmant, omdat het moet. De norm is de gast, met de pastiche in zijn reisgids: een Rembrandt, in het museum en daarbuiten, maar dan zonder de hufters, stank, rovers, bullempest.

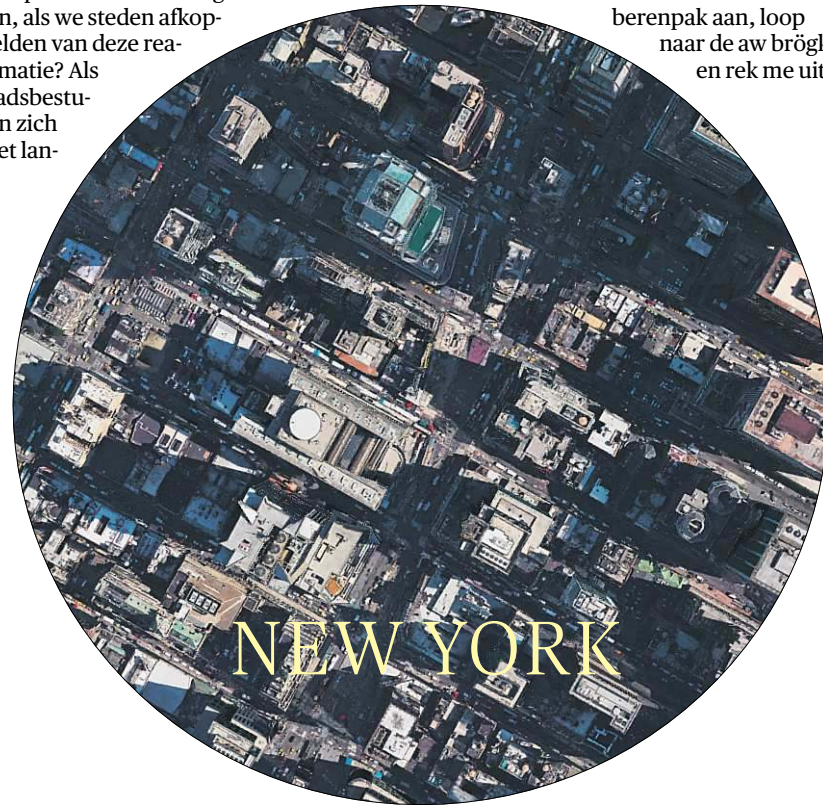
Dancetour, Bruis en de Summer d's verjoegen de ratten uit de vestingmuren

Marente de Moor is schrijfster. Haar laatste roman *Roundhay, tuinscène* stond op de shortlist voor de Libris literatuurprijs 2014.

Sinds bekend werd dat Maastricht geen culturele hoofdstad van Europa wordt, lijkt ze zich aan het platte vertier te hebben overgegeven, terwijl de financiële steun aan sympathieke culturele projecten is ingetrokken. De vermaakindustrie holt de binnenstad uit zoals de mergelwinning de Pietersberg: de grens is bereikt, maar de euro's moeten nog een paar jaar stromen voor de ravage aan de natuur wordt teruggeven. Ik wilde alweer verhuizen, toen de winter kwam. Van een hysterische kleuter veranderde Maastricht in het meest aangename gezelschap. Er hing iets samenheuligs in de straten. Het toeristisch stof was neergedaald en de bewoners herkenden elkaar. De cafés, restaurants en theaters die geen toeristenpastische serveerden, maar met de stad zijn vergroeid, zaten nog steeds vol. En niet alleen die. Een half jaar geleden werd in een verlaten brandweerkazerne een kantine geopend waar licht, ruimte, goede muziek, films en fijn eten op een ontspannen manier worden aangeboden, en het is er nog geen dag leeg geweest. Klaarblijkelijk voorziet het in een natuurlijke behoefte onder bewoners, want voor dagjesmensen ligt het te ver uit de loop. Evenementen daarentegen zijn producten van de vermaaksindustrie, georganiseerd vanuit de veronderstelling dat we op een kolossale en geweldige manier moeten worden beziggehouden. Maar als steden daar werkelijk van opbloeden, dan was Landgraaf na 35 jaar Pinkpop een gewilde woongemeente geweest.

Recreatie. Dit gekke woord - je schept iets wat al bestaat - raakte ingeburgerd in de jaren van de wederopbouw. Wat zou er gebeuren, als we steden afkoppelden van deze reanimatie? Als stadsbesturen zich niet lan-

ger lieten opzwepen door marketingbureaus en het dogma van 'citybranding'? Probeer het eens, zou ik zeggen. Laat steden eens voortademen op eigen kracht. Stop de zoektocht naar 'unique selling points' en laat in een van nature charismatische stad als Maastricht de nonchalance toe. Misschien dat die veelbelovende afgestudeerden, die ze elk jaar met lede ogen ziet verdwijnen, dan wel blijven. Dat ze een eigen werkplek bouwen of een uurtje forensen op de koop toe nemen, zoals de bewoners van andere karakteristieke steden. Misschien dat dan meer mensen verhuizen naar de meest Europees gelegen stad van Nederland, die je vanaf een berg kunt bewonderen, waar je kunt ontbijten tussen de Romeinse opgravingen en verdwalen in bunkers, waar je, om bij de bouwmarkt te komen, tussen de schapen over ravelijnen moet klimmen, waar geluidskunst klinkt in oude gevangencellen, waar stokdove bejaarden nog steeds hun winkeltjes onderhouden en nonnen hun kloostertuinen op A-locaties, waar een Syrische filmmaker in de binnentuin van een brouwerij de sterren van de blote hemel kookt, waar in Take Five nog steeds Mingus klinkt en elke viervoeter gebraden kal-koen krijgt, waar je op de markt 's ochtends al aan de drank mag, waar de beste koperblazers van het land wonen, hele kerken loepzuiver Haydn meezingen en een mooie taal wordt gesproken die je goed kunt fluisteren, maar moeilijk schrijven. Ik weet het eigenlijk wel zeker: alleen onafhankelijk ademende steden houden de onafhankelijk ademende bewoners op wie ze kunnen voortbouwen. De winterslaap is voorbij, carnaval staat weer voor de deur. Ik trek mijn berenpak aan, loop naar de aw brökg en rek me uit.

Laat activisten in toerisme snoeien

Toerisme betekent ook business, maar burgers moeten voorkomen dat die het gewone leven overwoekert, waarschuwt *Adjiedj Bakas*.

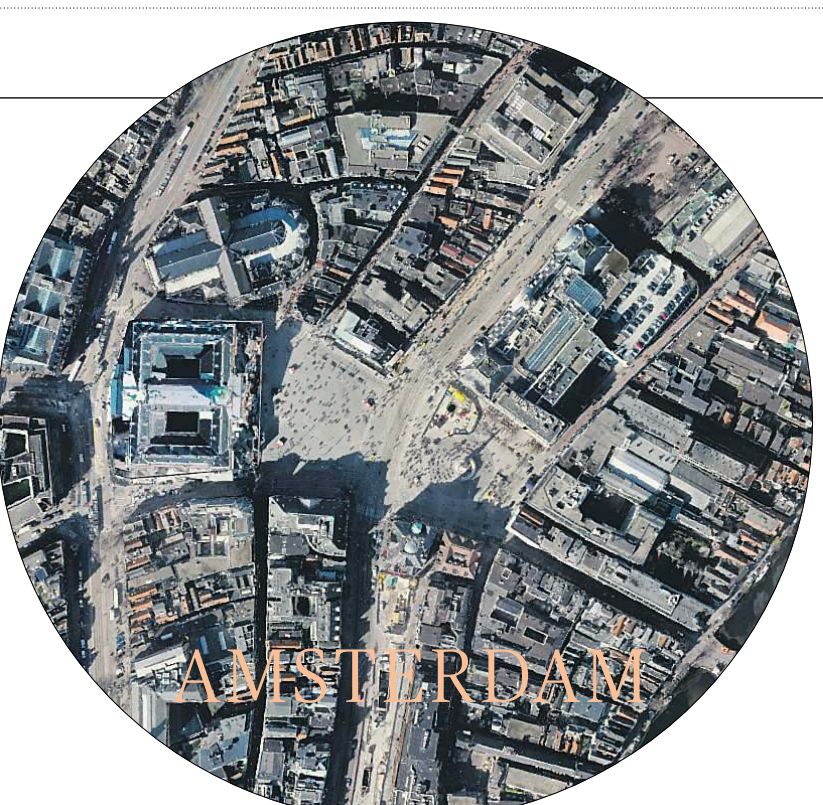

Onlangs vroeg een Amerikaanse bezoeker in Brugge mij: „Hoe laat gaat het hier dicht?“ Brugge was een soort pretpark, dacht hij. De trend van 'verpretpark' van binnensteden doet zich niet alleen voor in Brugge; Marente de Moor beschrijft 'm hiernaast voor Maastricht. Een trend overigens, die lang niet altijd in goede aarde valt bij de bewoners van die steden. Elke stad heeft diverse economische pijlers en knopen nodig om voldoende aantrekkelijk te blijven voor de eigen bewoners. Alleen dreigt recreatie zo dominant te worden in sommige steden dat andere economische knopen instorten. Zoals een klimop andere planten overheerst en uiteindelijk doodt, zo doodt recreatie andere economische knopen. Hoe vallen de toeristentromen wel in goede banen te leiden? Volgens UNWTO, de Wereld Toerisme Organisatie, zwermden er in 2014 ruim 1,1 miljard internationale toeristen over de wereld. Dit aantal zal jaarlijks met 3,3 procent stijgen, naar 1,8 miljard sightseeënde en selfies nemende toeristen in 2030. Stedentrips maken praktisch altijd onderdeel uit van de reisplannen. Dat betekent een behoorlijke economische impuls voor die steden. New York trekt jaarlijks ruim 50 miljoen toeristen en verdient daar een kleine 33 miljard dollar aan. Dat betekent, naast hogere omzetten voor hotels, winkels, theaters en musea, veel extra werkgelegenheid. Logisch, dat stadsbesturen de loper uitnodigend uitrollen voor de massaal toestromende citytrippers. Wat er gebeurt als toerisme uit de hand loopt, zien we in Venetië. Dagelijks dwalen gemiddeld 80.000 toeristen door het oude

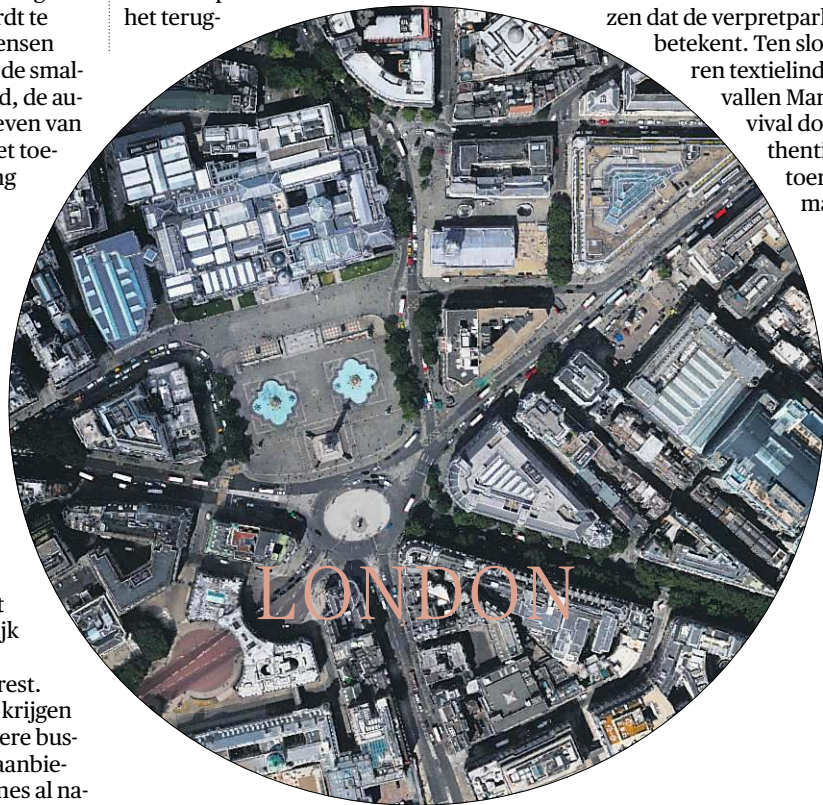

Adjiedj Bakas is trendwatcher. Hij publiceerde recent het boekje *Trends 2015*.

centrum. Ter vergelijking: er wonen nog maar een kleine 60.000 mensen in Venetië, tegenover 175.000 kort na de Tweede Wereldoorlog. De autochtone bevolking trekt onder meer weg omdat het centrum te duur en te eenzijdig is geworden. Huizen en appartementen worden verkocht aan rijke buitenlanders, huren stijgen explosief en winkels bieden alleen souvenirs en peperdure merkartikelen aan - geen levensmiddelen. Voor ondergoed moeten Venetianen hun stad uit, want de laatste winkel die ondergoed verkocht, sloot tien jaar geleden. Voor jongeren is er buiten het toerisme bijna geen baan te vinden. Inmiddels strijden de Venetianen in actiegroepen tegen de pretparkisering van hun stad. In de documentaire *I love Venice*, van Quirine Racke en Helena Muskens, zien we hen demonstreren tegen de huizenhoge cruiseschepen die Venetië dagelijks aandoen. Ofbetogen voor het behoud van het laatste ziekenhuis, want aan een dergelijke voorziening heeft het massatoeristische monster geen behoefte. De Venetianen staan overigens niet alleen in hun strijd: Unesco waarschuwt dat de stad wel eens van de Werelderfgoedlijst kan verdwijnen, als het op geld beluste stadsbestuur haar blijft uitverkoopen aan de toeristenindustrie. In Marrakech, waar ik net was, dreigt hetzelfde te gebeuren: de stad wordt te duur voor Marokkanen, te veel mensen persen zich op brommertjes door de smalle straatjes van de oude binnenstad, de authenticiteit vermindert, het hele leven van de bewoners komt in dienst van het toerisme te staan en de verpretparking ruikt op. Massatoerisme is een melkkoe die door veel gemeentebesturen alle ruimte wordt gelaten. Neem Barcelona, een stad met 2 miljoen inwoners en 7,5 miljoen toeristen per jaar. Ondanks felle protesten van inwoners, die de leefbaarheid in hun stad met rasse schreden terug zien lopen, wil het stadsbestuur het aantal toeristen laten doorgroeien naar 10 miljoen bezoekers per jaar. De sector zorgt in Barcelona voor 15 procent van het bbp, en in tijden van economische tegenwind is dat voor bestuurders geen onbelangrijk gegeven. Het bedrijfsleven zorgt voor de rest. Budgettuchtvaartmaatschappijen krijgen nu concurrentie van nog goedkopere busmaatschappijen die ook citytrips aanbieden. En er wordt door budgetairlines al na-

gedacht over gratis toeristenvervoer naar steden, in ruil voor een percentage van de toeristenbelasting die de gemeente dan gunt aan de vliegtuigmaatschappij. Nu de middenklasse in Europese steden verarmt (in Duitsland is de middenklasse al met 5 miljoen mensen gekrompen, volgens het Rode Kruis), zullen nog meer stedelingen hun huis of kamer verhuren, om extra inkomsten te genereren. Via AirBnB wordt iedereen hotelier. De verpretparking van historische binnensteden zal alleen maar toenemen. Het schrikbeeld van Venetië en in mindere mate Barcelona, is relevant voor toeristensteden als Maastricht, Amsterdam en Brugge. Wat te doen? Een idee is om toeristen alleen op reservering toe te laten, om zo het bezoekersaantal te kunnen beheersen en het toerisme over het jaar heen te verspreiden. Bhutan pakt het op deze wijze aan. Dit Himalayakoninkrijkje laat een beperkt aantal toeristen toe, omdat de overheid niet wil dat het land, net als Nepal, wordt overspoeld door reizigers. Scharste doet prijzen stijgen; vakantie viëren in Bhutan is dan ook duurder dan elders. Het werkt en zou een idee voor onze steden kunnen zijn. Een ander idee is om andere economische knopen te stimuleren. Maastricht zou de campus van de universiteit versneld kunnen ontwikkelen met een reeks start-ups, zodat die economische knoop sneller groeit, sneller meer werk genereert en voorkomt dat de stad door de recreatieklimop overwoekerd wordt. Want als er alleen banen in recreatie zijn, trekken andersgetalenteerden weg, zoals je ook in Venetië ziet. Activistisch burgerschap zou ook een rol kunnen spelen in het terug-

snoeien van de massatoeristische klimop. Als de inboorlingen van Maastricht, Den Bosch en Amsterdam beseffen dat de verpretparking leidt tot minder supermarkten, minder zorgaanbod, minder scholen en minder banen in andere sectoren dan recreatie, zullen ze beseffen dat ze de verliezers van de toekomst zijn en ingrijpen. Want de Nederlandse handelaar weet dat *pen-nytwise, pound-foolish* onverstandig is. Wat ook helpt is de opkomst van nieuwe toeristensteden, zoals het tot voor kort vervallen Manchester, en straks wellicht ook Rotterdam. Daar door spreidt het toerisme zich over meer steden. Gewinning aan een zekere mate van verpretparking van steden, gekoppeld aan initiatieven om de recreatie niet geheel de overhand te laten krijgen - dat wordt de toekomst. Burgers kunnen deze trend sturen door agenda van de lokale politiek te bepalen. Werkt dat niet? Dan kunnen burgers een lokale partij oprichten die dit thema claimt. We zien de rol van lokale partijen toenemen, en dit theme leent zich bij uitstek voor activistische politiek. Maar we moeten niet uit het oog verliezen dat de verpretparking ook business betekent. Ten slotte maakt de verloren textielindustrie in het vervallen Manchester nu een revival door, omdat er authenticiteit textiel voor de toeristen wordt gemaakt.